

DE RE

MILITARY

XXVIII

От Руслан Трад и Александър
Стоянов
Брой 28

DE RE MILITARI

Журнал за конфликтите в Леванта и Магреб

Автори: Руслан Трад и Александър Стоянов

Място на издаване: София, България

Дата на издаване: 10.11.2016

Сайт на авторите:

www.ruslantrad.com, www.historyofwars.net

Сайт на журнала:

www.remilitari.wordpress.com

Facebook страници:

<https://www.facebook.com/hystoryofwars>

<https://www.facebook.com/intidar.blog.and.news>

<https://www.facebook.com/deremilitari>

Контакти:

ruslantrad@gmail.com

klubvoennaistoria@gmail.com

За заявки за изготвяне на детайлни карти: klubvoennaistoria@gmail.com

ISSN 2367-9476

Журналят се издава с подкрепата на медийната платформа

[КлинКлин.](#)

АВТОРИТЕ

Руслан Трад

Журналист на свободна практика с фокус върху Близък изток и Северна Африка. Създател на първия български блог за Близък изток, Intidar, както и на организацията Форум за арабска култура. Водил е лекции за политически движения и процеси в Близкия изток в аудитории на Софийски университет, Нов български университет, Червената къща и Дипломатически институт към МВНР. Пътува често в Близкия изток, като публикува репортажи от Ливан, Югоизточна Турция, Тунис, Ирак и Сирия, а през 2014 заснема филм в Иракски Кюрдистан на фронтовите линии с „Ислямска държава“.

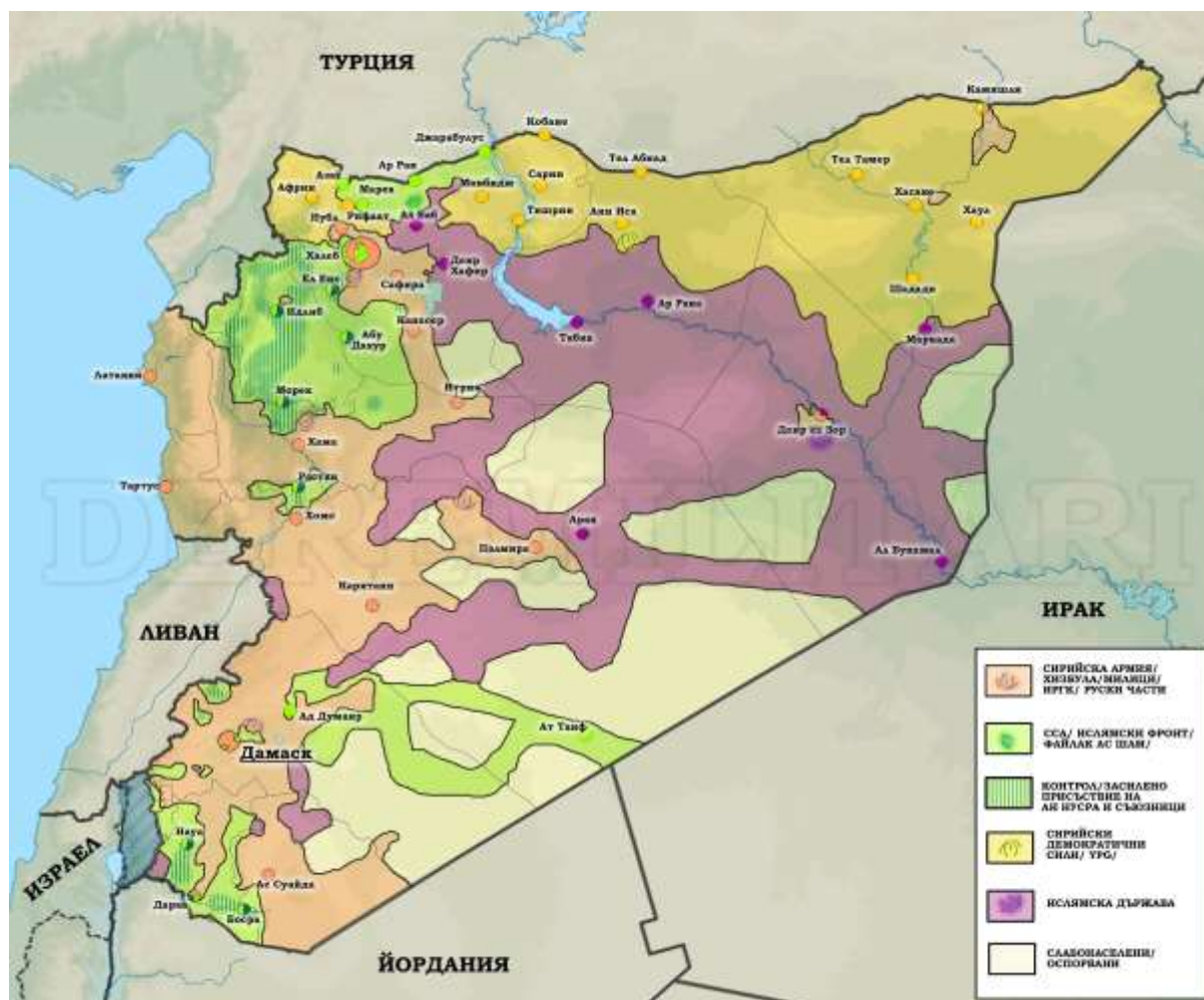
Александър Стоянов

Историк и журналист, *magister cum laude* и настоящ докторант от Лайденския университет в Нидерландия. Отговорен редактор и създател на списание “Военна История” и съосновател на “Клуб Военна История”. Автор на множество публикации, посветени на различни проблеми от военната и политическата история на Европа и Близкия Изток. Автор на единствените подробни карти на български език, проследяващи конфликтите в Сирия, Ирак, Либия, Йемен, Нигерия, Афганистан и Сомалия.

Венцислав Божев

Политолог и експерт в областта на международните отношения с богат опит в анализа на европейските политически процеси, както и на динамиката на отношенията в Близкия изток и постсъветското пространство. Автор на множество материали и академични текстове по въпросната тематика. Участник в международни изследователски проекти и теренни проучвания в Близкия изток.

СИТУАЦИЯТА В СИРИЯ

На 7 ноември подкрепеният от САЩ алианс Сирийски демократични сили започнаха офанзива срещу Ислямската държава (ИД) и навлязоха на 10 км. навътре в териториите на групировката северно от град Ар Ракка като част от кампанията за завземане на де факто „столицата“ на ИД.

Сраженията са част от офанзива, наречена „Гневът на Ефрат“, започнала на 6 ноември. В нея първоначално се включиха няколко етнически групи като араби, асирийци, кюрди и туркмени. Частите на алианса са на около 45 км. северно от Ар Ракка.

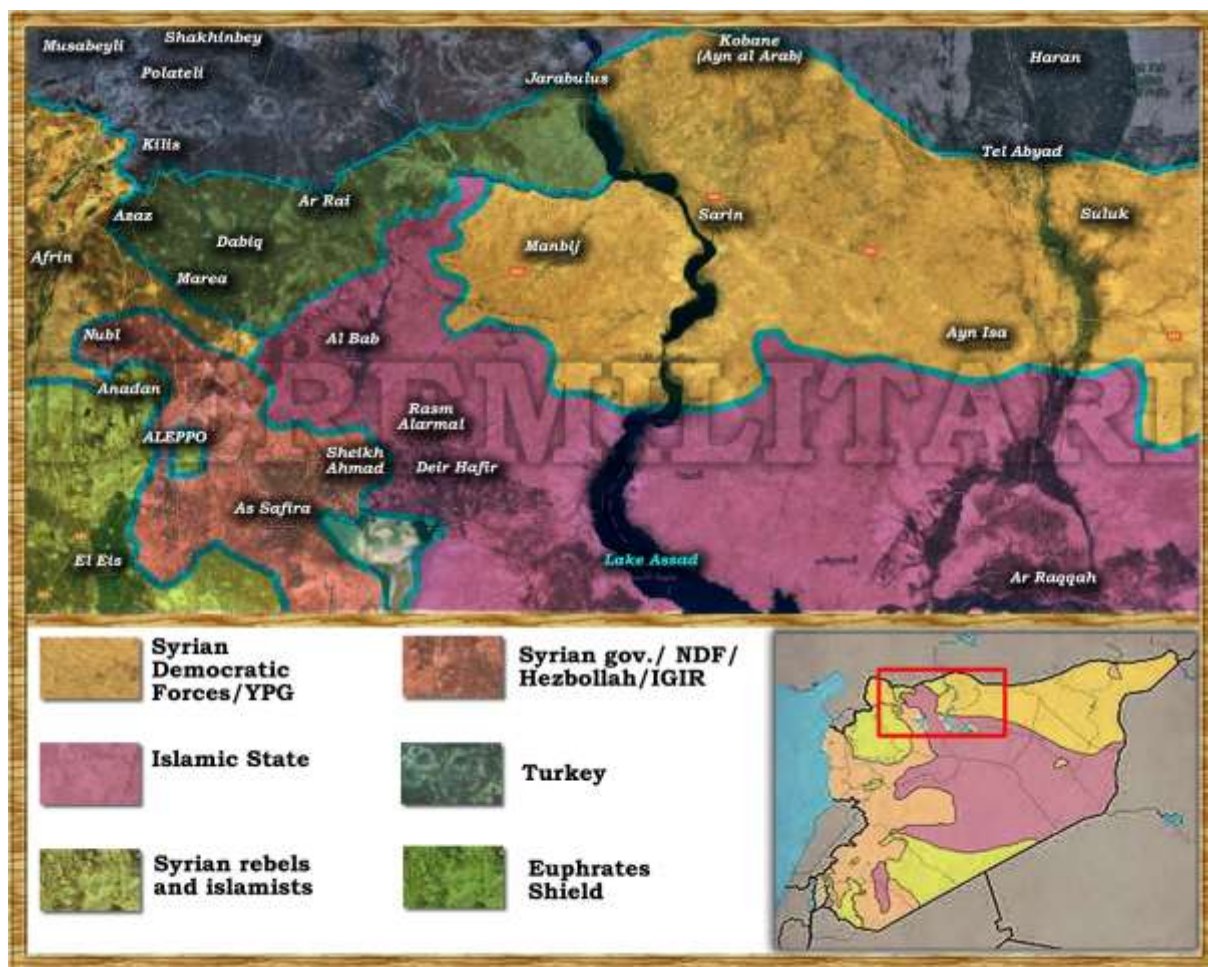
Кампанията има за цел да изолира и завземе Ар Ракка. В сраженията са подготвени около 30 000 души. Сирийските демократични сили бяха формирани преди една година и са съставени от няколко етнически и религиозни групи, но с

водещото участие на кюрдските милиции, свързани с Кюрдската работническа партия (ПКК) и тяхното подразделение в Сирия, Отряди за народна защита (YPG), съставено от мъжки и женски сили.

В подкрепа на Сирийските демократични сили в офанзивата им срещу Ар Ракка, участват и 250 американски военни съветници и сили, осигуряващи логистична подкрепа.

Провинция Ракка исторически е съставена от араби, туркмени и кюрди. Самият град Ар Ракка, обаче, е предимно с арабско население. Въздушни удари бяха нанесени върху позиции на Ислямска държава в града в координация с френски сили.

Битката за Ар Ракка последва след месеци на слухове и спекулации относно офанзивата.

Към момента, сраженията в Ракка се водят предимно в изолирани и пустинни райони северно от града.

Междувременно, речта на лидера на Ислямска държава, Абу Бакр ал Багдади, която беше публикувана като аудио съобщение на 3 ноември, не оставя никакво съмнение за следващите стъпки на групировката.

В първото си изявление след декември, Ал Багдади нареди на последователите си да се изправят и да се сражават – за първи път лидер на ИД заповядва на бойците да не се изтеглят. Това означава, че битката за Мосул ще бъде тепърва една грозна и продължителна война. Думите на Ал Багдади поставят капан. Решението на ИД да отстоява позициите си още повече налага необходимост от стартирането на мащабна операция срещу Ар Ракка. Такива действия вече започнаха, а американците искат да запазят инерцията срещу ИД. След речта на Ал Багдади, кампанията в Ар Ракка може да се окаже още по-важна, за да се гарантира, че в териториално отношение групировката ще бъде притисната в най-големите си градове.

В същото време, нападението срещу Ар Ракка в този момент може да се окаже прибързано и непродуктивно – именно това, което Ислямска държава желае.

Ар Ракка не е Мосул и Сирия не е Ирак. Съставът на силите, сражаващи се в Мосул, представлява възможност за Ирак да започне процес на помирение. Старите врагове се бият рамо до рамо на фронта и макар недоверието да съществува, те заедно печелят една обща битка. В Сирия няма такива сили. Сирийските опозиционни сили, единствената приемана от местните сили, която може да влезе в Ар Ракка и да го задържи, все още не са в състояние да го направят.

САЩ, от друга страна, съзнателно избягват да разчитат на тях. Вместо това, американските представители настояват, че доминираната от кюрдски милиции военна сила Сирийски демократични сили трябва да води кампанията в Ар Ракка.

Тези сили се приемат с недоверие на местно ниво. Активисти от Ар Ракка, които вече две години действат срещу Ислямска държава в тайнственост и с цената на животите си, изпратиха писмо, в което заявяват открито, че кюрдските сили няма да са добре приети в Ар Ракка. Американските пратеници знаят много добре това.

Защо Вашингтон поиска шиитските милиции да стоят далеч от Мосул, например, но настояват Сирийските демократични сили да водят атаката в Ар Ракка?

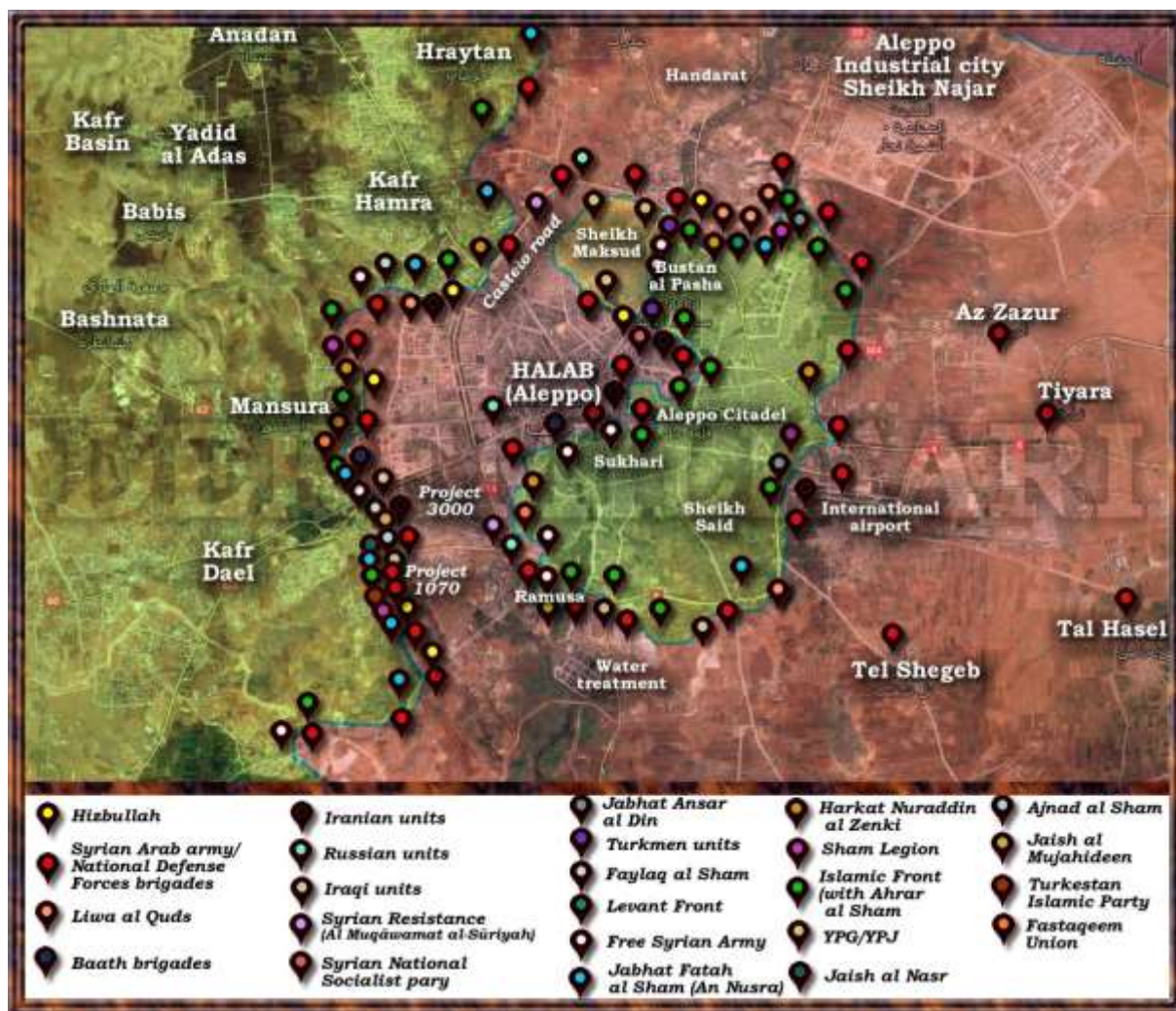
Някой ще каже, че те само ще проправят път за местните бойци, които ще влязат в самия град. Но истинските сражения ще са именно във вътрешността, а

арабските части в състава на Демократичните сили са зле оборудвани за такава задача. САЩ имаха две години да обучат местните арабски бойци, които могат да влязат в Ар Ракка.

Офанзивата започна, но Брет МакГърк, специалният пратеник на коалицията срещу Ислямска държава, заяви, че платформите за обучение на местните бойци са едва сега готови. Според плана, арабски части трябва да влязат в Ар Ракка, чието население е предимно арабско, настроено срещу Ислямска държава и един от първите градове, чиито опозиционни милиции прогониха силите на Асад.

Засега обаче, докато офанзивата срещу Ислямска държава в Сирия започва и е в начален стадий, все още няма готова сила, която да поеме тежестта на подобна операция. Ситуацията се усложнява и от това, че Турция също иска роля и не на последно място – сирийската армия и прилежащите ѝ многобройни милиции заявиха желание да влязат в Ар Ракка. САЩ дълго време избягваха да се занимават сериозно с тези въпроси, особено с Асад, но покрай кампанията в Ар Ракка, може би ще им се наложи.

Междувременно, арабските сили в състава на Сирийските демократични сили, Биуа Туар Ар Ракка, обявиха, че арабските командири са били изолирани и това може да предизвика оттеглянето им от офанзивата.

На запад, на **фронта в Алепо**, ударите на сирийския режим и руската армия започнаха отново с нова интензивност в западните района на провинция Алепо.

Силите на правителството и прилежащите им милиции започнаха атака в западните части на селските райони около град Алепо, след като опозиционните сили успяха да завземат малки части на 31 октомври.

Тази седмица, силите на Асад и руски самолети удари селища в държаните от бунтовници западни райони на провинцията. Често са поразявани жилищни райони. Близко 75 души са убити за последните два дни.

Сирийската държавна медия САНА не споменава за подновените бомбардировки в западните райони на провинция Алепо, но съобщи за напредване на правителствените сили в южните части на град Алепо.

През седмицата бяха бомбардирани текстилна фабрика и жилищни райони в Урем ал Кубра, както беше поразена и болница в Хур, и пекарна в ал Атарерб.

В същото време, подкрепените от САЩ **бунтовнически сили в източните части на Сирия, завзеха позиции, държани от Ислямска държава в планините североизточно от Дамаск** като част от кампанията за ограничаване на присъствието на джихадистите в южните пустинни райони на Сирия.

Миналата седмица, бойци от Бригадата на Ахмад ал Абдо и Джайш Усуд аш-Шаркия – две формации в състава на Свободната сирийска армия, сражаващи се най-вече срещу ИД – започнаха офанзива в източните райони на провинция Хомс с целта да установят контрол върху магистралата М2, свързваща Дамаск с Багдад. Магистралата преминава през рядко населените райони на планините Каламун, които са и вратата на Ислямска държава към Южна Сирия и техните крепости в Североизточна Сирия, където пък се води атаката срещу джихадистите в провинция Ракка.

Бунтовниците разбиха наложена от месеци обсада, по стечение на обстоятелствата едновременно от Ислямска държава и сирийското правителство, в град Думаир, намиращ в западния край на планините Каламун. Бунтовническите бойци в момента напредват на север от магистралата М2 към вътрешността на планините, но за момента силите им не достигат, за да удържат района.

Бунтовническите сили и Ислямска държава се сражават един срещу друг в Източен Каламун от 2012 година насам. През последните дни, опозицията завзе 3 военни позиции от джихадистите.

Този рядко населен район от Сирия предоставя достъп на Ислямска държава към **Бир ал Касаб**, което е главната им крепост на юг и района Ладжат, откъдето по данни на сирийските бунтовници, джихадистите вкарват оръжия с помощта на своите съюзници в провинция Дараа.

Бир ал Касаб е обграден от територии на бунтовниците и правителствените сили, но малкото селища наоколо и тежкия терен дават възможност на групировката да прекарва лесно пратки, включително оръжия и бойци между своите територии в Южна и Източна Сирия.

През април тази година, Ислямска държава обяви свален самолет на сирийските военновъздушни сили над Бир ал Касаб, на около 75 км. източно от Дамаск. От

Бир ал Касаб Ид извършва също така атаки по протежение на сирийско-йорданската граница, където има и бежански лагер – Рукбан – за 75 000 разселени сирийци. Именно в този район ИД уби 7 йордански войници със самоубийствено нападение.

В Мосул, иракските сили за сигурност завзеха окончателно квартал Камара и се сражават с остатъците от ИД в квартал Аден. До момента са освободени пет квартала - Кудс, Хазара (Кадра), Карама, Киркукли и Сама. До края на деня продължиха сраженията в Кахира, Тахрир и селището Сада Бауиза и електростанцията Киди.

Ден 21 (05 ноември)

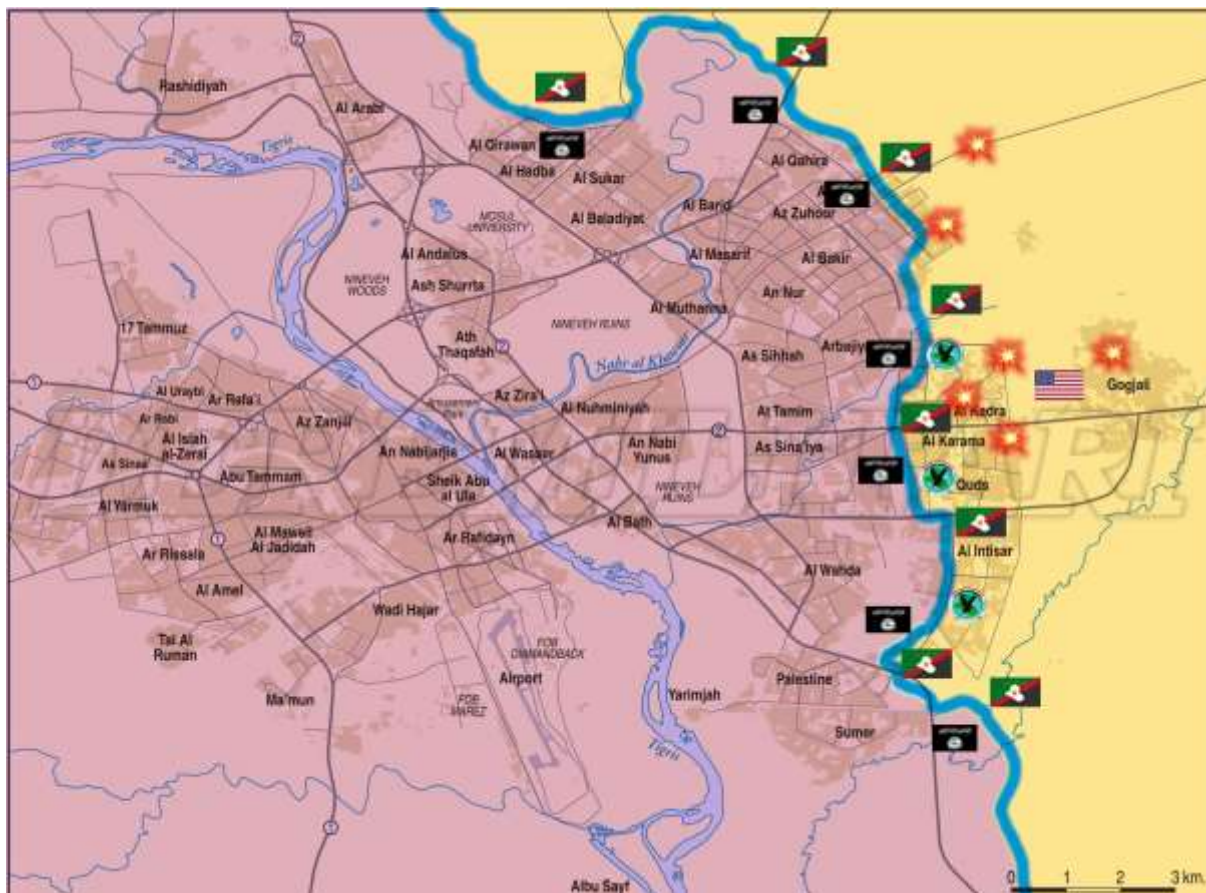
В ранните часове на 5-ти ноември, Ислямска държава предприе мащабна контраофанзива в Мосул. ИД използваха скрити подземни тунели, с които преминаха под фронтовите позиции на иракската армия и атакуваха нейния тил в кварталите Годжали, Карама, Тахрир и Киркукли. Джихадистите са се укрепили в новите си позиции и указват упорита съпротива.

Южно от Мосул, Иракските полицейски сили щурмуваха град Хамам Алил и влязоха в него между 9 и 10 ч. сутринта българско време. Очакваше се прочистването на местните подразделения на ИД продължи през целия ден.

Ден 22 (06 ноември)

В района на Тикрит и Самара, атентатори самоубийци удариха колони с цивилни, движещи се по основния път край р. Тигър. Поне 21 души са загинали, а много други са пострадали. Според информацията, става дума за шиитски поклонници.

Продължават ожесточените сражения между Ислямска държава и иракските сили за сигурност в покрайнините и източните квартали на Мосул. Битките в Тахрир и Годжали са най-ожесточени, както и по протежение на магистралата, излизаща от града в източна посока.

Освен използването на тунели, бойците на ИД прибегнаха и до самоубийствени атаки срещу конвои с бегълци от Мосул, които търсят спасение зад фронта на иракските сили. За да подсили дейността на армията, САЩ са изпратили свое звено в Годжали. Смята се, че само за последните 24 часа, загубите на иракските сили възлизат на около 80 убити и ранени (потвърдено е за поне 30 убити и 50 ранени), но има данни и за по-сериозни загуби, както и на голям брой машини, унищожени или пленени от ИД.

Южно от Мосул, иракските полицейски и спец части подсигуриха Хахам Алил и вече са достигнали на 6 километра от южните предградия на града.

Ден 23 (07 ноември)

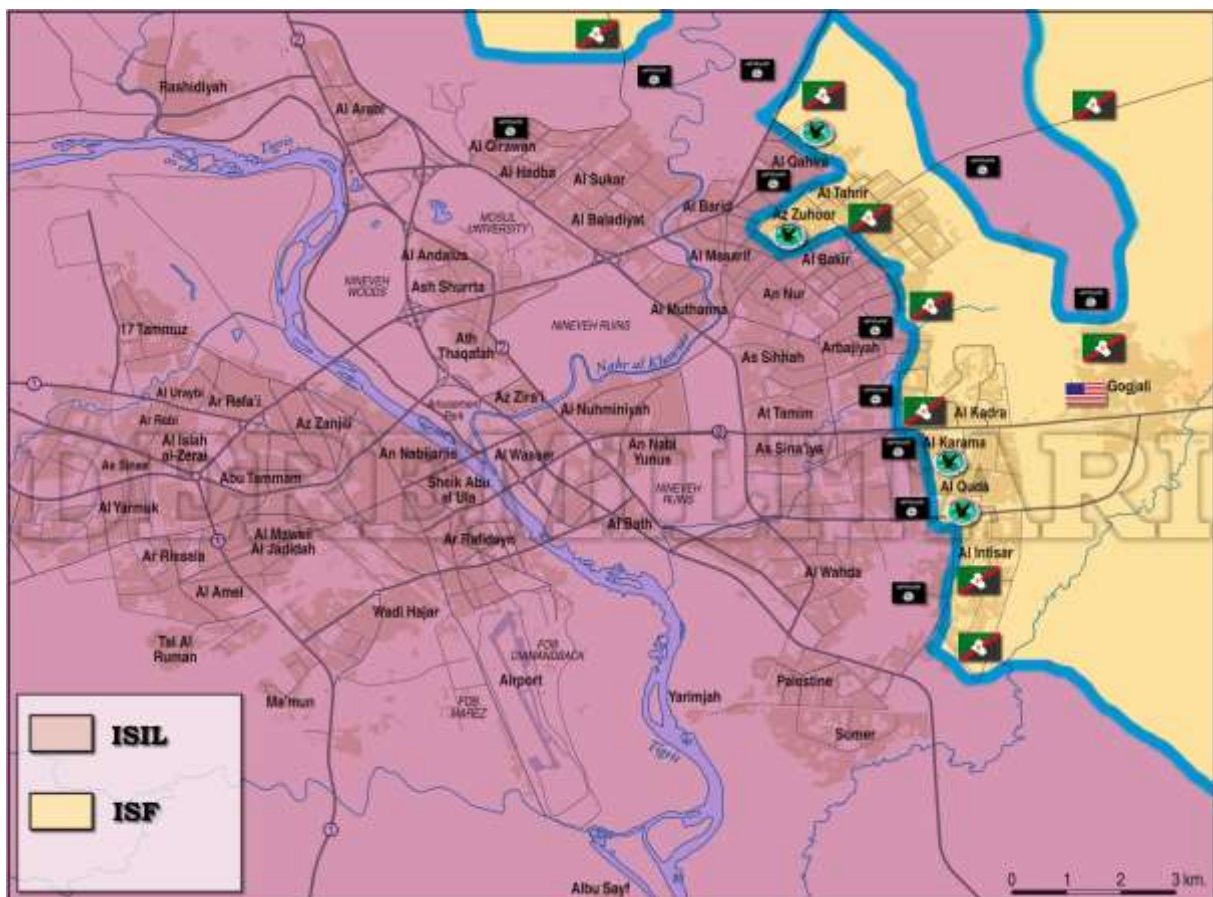
Иракските части в Мосул продължават ожесточените сражения с бойците на ИД без да постигнат някакъв значителен напредък.

В Башика и Базан, пешмергите започнаха решителна офанзива срещу обкръжените сили на Даеш в двете селища. Очаква се до края на деня съпротивата на джихадистите да бъде сломена.

Северно от Хамам Алил, иракските полицейски части ще шурмуват циментовия завод, а спецчастите ще продължат настъплението си към Мосул, като първата им цел е международното летище южно от града.

Ден 24 (08 ноември)

Сраженията в Мосул продължиха през целия ден. Ислямска държава претендира да е изтласкала част от предните позиции на Иракската армия в Интишар. Междувременно, правителствените спец части успяха да овладеят квартал Захраа в северната част на града.

Силите на Хашд ал Шааби започнаха прегрупиране, преди да насочат действията си към овладяване на летището в Тал Афар.

Ден 25 (09 ноември)

През този ден нямаше никакви решителни сражения в хода на офанзивата. Правителствените сили успяха да задържат напора на Ислямска държава в Интишар и да прочистят Захраа от джихадистите.

КОНФЛИКТЪТ В ДАРФУР

Произход и начало на конфликта

Дарфур (от арабски – *Земята на Фур*) е обширна област в Западен Судан с територия, която е повече от четири пъти по-голяма от тази на България. Населението по различни данни е между 5 и 7.5 млн. души, които са разделени в повече от 30 различни етнически групи и племена. Областта в продължение на повече от два века съществува като независим султанат, докато в края на 19 в. не бива последователно анексирана от Египет, а след това и от Махдитски Судан. След британската победа над суданските бунтовници в Махдитската война, Дарфур остава трайно под британски и египетски колониален контрол до 1956 г. когато Судан получава независимост.

За разлика от Суданската гражданска война, конфликтът в Дарфур не се характеризира с религиозно разделение. В този случай основна роля играе

комбинацията от икономическо и етническо напрежение. До началото на 70-те години на 20 в. местното уседнало неарабско население до голяма степен съжителства мирно със своите арабски съседи полу-номади. Въпреки, че напрежение между етносите винаги е съществувало, все пак всички спорове биват разрешавани чрез местни инструменти за разрешаване на конфликти.

Първите знаци за идващата буря се появяват през 1972 г.

Серия от изключително тежки суши, както и настъпването на пустинята в плодородните райони дава тласък на споровете за земя между арабите, които се занимават със скотовъдство и представителите на Фур, Загава и Масалит, чиито поминък е свързан предимно със земеделие. През следващите години кризата в отношенията между различните общности в Судан се задълбочава, особено след 1989 г. когато властта е взета чрез преврат от Омар ал-Башир. Неговите радикални възгледи за бъдещето на Судан се материализират в масирани политики за ислямизация и арабизация на цялото население. Чернокожите, християните и общо взето всички останали, които не изповядват ислям или не говорят арабски, са изключени от политическия живот и в следствие подложени на репресии, дискриминация и апартейд. Всичко това логично води до изостряне на отношенията между общностите в Дарфур и допълнително подклажда напрежението в бедния район.

С наближаването на края на Суданската гражданска война¹ и началото на мирния процес между мюсюлмани и християни, става ясно че Дарфур по никакъв начин няма да бъде засегнат като тема по време на преговорите, а статутът на неарабите в Судан ще остане непроменен. Този факт, както и все по-задълбочаващата се маргинализация принуждава членовете на Фур и Загава да започнат да се въоръжават. През 2001 г. се появява Движението за справедливост и равноправие (ДСР), основано от Халил Ибрахим, а по същото време като съюз между Загава и Фур се заражда и Суданската освободителна армия (СОА). При така създалите се обстоятелства е просто въпрос на време натрупването с години напрежение и омраза между различните етноси в Дарфур да избие в кървав конфликт.

Първата успешна атака на бунтовниците е проведена през пролетта на 2003 г. срещу малка военна база близо до границата с Чад. Заети са големи количества военно оборудване и муниции, които през следващите месеци ще послужат за множество набези срещу военни и правителствени цели. Атакувано е дори военното летище в Ел-Фашер, където са избити 75 души.² Въпреки, че

¹ Втората гражданска война в Судан (1983 -2005 г.) приключва с разделението на ислямския север и християнския юг в две отделни държави (Судан и Южен Судан). Дарфур остава в територията на Судан.

² Analysis: Reining in the militia, 25.10.2004, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/3594520.stm>

президентът Башир установява авторитарна диктатура, все пак той не успява да наложи солиден полицейски контрол върху подвластната му територия. Судан е просто прекалено голяма държава, а правителствената армия и полицейски апарат, изтощени от дългата гражданска война, се оказват напълно неподготвени да действат в полупустинните и пустинните области на Дарфур. Но това не е единственият проблем. Голяма част от армейския персонал е съставен от неараби жители на Дарфур, което до голяма степен поставя под съмнение тяхната лоялност към правителството. Атаката срещу Ел Фашер се оказва повратна точка както психически, така и във военно отношение. Армията е унижена, поставяйки Башир в изключително трудна позиция.

В тази логика на преден план излиза печално известната паравоенна организация Джанджавид. Финансирана още през 70-те години от Муамар Кадафи като част от неговата мечта за създаване на панарабска супердържава в Сахел, Джанджавид изиграва важна роля във войната с Чад, действайки като полунезависима наемническа групировка по границата между Чад и Судан. След края на войната през 1987 г. ръководството на организацията получава убежище в Дарфур от местния арабски племенен лидер и съветник в правителството на Башир - шейх Муса Хилал. През следващите години тайните служби в Хартум неофициално използват ресурсите на Джанджавид, за да бъде упражняван контрол, както и да бъдат потушавани протестите и бунтовете в Дарфур.

Конфликтът като геноцид

Отчитайки първоначалните загуби в сблъсъците с бунтовниците, Башир започва да разчита на Джанджавид като основен елемент в своята стратегия за справяне с ДСР и СОА. Въпреки че правителството официално отрича да има каквито и да е контакти с Джанджавид, бързо става ясно, че групировката няма от къде другаде да получи своето въоръжение (включително и артилерия) освен от Хартум.

През лятото на 2003 г. суданските служби обучават и въоръжават арабската милиция, в която непрекъснато постъпват нови доброволци от Судан. Чрез обещания за получаване на земя и военна плячка биват привлечани и араби от съседните ЧАД и ЦАР. Правителството също така пуска от затворите и стотици осъдени, които също се присъединяват към редиците на Джанджавид.

В тази обстановка правителството с помощта на арабските милиции стартира тотална кампания на етническо прочистване срещу Фур, Загава и Масалит. Използват се почти всички инструменти познати на човечеството – масови убийства, изнасилвания, осакатявания, отказ на достъп до жизнено необходими

ресурси, насилствени изселвания, унищожаване на частна собственост. Всичко това води до смъртта на поне 250 000 души, а повече от 3 млн. са принудени да потърсят убежище като бежанци.³

Обикновено атаките се провеждат преди изгрев слънце когато военни самолети или хеликоптери бомбардират определено населено място докато хората все още спят.

Възползвайки се от последвалия хаос, въоръжени отряди довършват започнатото и обикновено не оставят почти нищо след себе си. Докато една част от отрядите ексекутира, насилва или отвлича оцелелите граждани, друга плякосва добитък, хранителни запаси, както и всичко по-ценно, което може да се намери. В последствие всичко останало се подпалва, включително джамии, училища и обществени сгради. Много честа практика при подобни нападения е трупове да бъдат захвърляни в близките водни източници, така че водата да бъде отровена и неизползваема. Според данни на ООН само до април 2004 г. бежанците от конфликта са повече от 860 000 като поне 100 000 от тях бягат в Чад.⁴

Обширен доклад на Human Rights Watch, озаглавен „Унищоженият Дарфур“ обширно описва действията на правителството и арабските милиции. Според доклада:

„...съюзът между правителството и Джанджавид се характеризира от координирани атаки срещу цивилни граждани, а не срещу въоръжени бунтовници...От август 2003 г. голяма част от земите на Фур и Масалит са изгорени и насилствено обезлюдени. С редки изключения, към момента почти цялата провинция е „очистена“ от Фур и Масалит. Всичко, което би могло да поддържа живот, включително добитък, хранителни припаси, водни източници и помпи, одеяла или дрехи, е плякосано или унищожено. Населените места биват систематично унищожавани и разграбвани многократно.“⁵

Въпреки, че някои неправителствени организации успяват да документират зверствата в Дарфур, западните медии като цяло не отразяват конфликта. Основна причина за това е и отказът на достъп за журналисти от страна на правителството в Хартум. Все пак, много от тях успяват да посетят бежанските лагери в Чад, където чуват истории на ужаса: деца захвърляни живи в огън,

³ <http://endgenocide.org/conflict-areas/sudan-backgrounder/#darfur>

⁴ Prentgorast, J, Thomas-Jensen, C, Darfur, <http://www.crimesofwar.org/a-z-guide/darfur/>

⁵ Darfur Destroyed: Ethnic Cleansing by Government and Militia Forces in Western Sudan, 06.05.2004, <https://www.hrw.org/report/2004/05/06/darfur-destroyed/ethnic-cleansing-government-and-militia-forces-western-sudan>

изнасилени жени, които в последствие биват жигосани, групови екзекуции, хора принудени да копаят собствените си гробове.

И докато суданската армия съвместно с Джанджавид ефективно опустошава Дарфур, международната общност остава равнодушна относно възможността за хуманитарна намеса, въпреки предупрежденията на представителя на ООН за Судан, че текущата ситуация *„е съпоставима с геноцидът в Руанда“*⁶

Една от причините за инертността на ООН и големите играчи на международното поле, е страхът от провал на преговорите за край на гражданската война, която бушува в Южен Судан. До този момент САЩ и Великобритания са вложили огромен дипломатически и финансов ресурс с цел да бъде постигнат мир между Хартум и бунтовниците от юга, а Дарфур представлява неудобен за всички въпрос, който би разкрил неадекватността на целия мирен процес в региона. В началото на 2004 г. западните стратегии преценяват, че приоритет е мирно споразумение между Севера и Юга, а чак след това би могло да се обърне внимание на Дарфур. От това се възползва президентът Башир, който съвсем умишлено протака мирните преговори знаейки, че международната общност няма да се намеси в Дарфур.

Единственият опит за облекчаване на ситуацията по това време е направен през април 2004 г. С посредничеството на Африканския съюз и Чад е подписано хуманитарно примирие между Судан, ДСР и СОА. Страните се договарят за прекъсване на военните действия и предоставяне на хуманитарен достъп. Разположена е дори мисия (African Union Mission in Sudan - AMIS)⁷, която да следи за спазването на договореностите. Уви, примирието не трае дълго, като враждуващите страни практически в нито един момент не спират боевете помежду си. AMIS просто не разполага с необходимия потенциал за изпълнение на задачите си. Проблем е както липсата на достатъчно персонал и техника за да бъде защитена цялата територия на Дарфур, така и липсата на правомощия за употреба на сила когато е необходимо. Африканските лидери също не спомагат особено за дейността на AMIS. Според много от тях, Дарфур е африкански проблем и като такъв той трябва да бъде решен от африканците без чуждо вмешателство или посредничество. Това разбира се дава и удобно оправдание на международната общност за ненамеса.

Междувременно Джанджавид продължават своите нападения срещу цивилни, докато хуманитарните организации се опитват по всякакъв начин да поемат грижата за прогресивно нарастващият брой бежанци и вътрешно разселени.

⁶ Mass rape atrocity in west Sudan, 19.03.2004, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/3549325.stm>

⁷ Първоначалният контингент на AMIS е 300 военни от Руанда и Нигерия, като в последствие е увеличен до 7000 души.

Тяхната задача е допълнително утежнена от бюрократичните пречки, които създава Хартум, както и от отказът за разоръжаване на про-правителствените милиции.

Провалени опити за разрешение на конфликта

В крайна сметка става ясно, че все по-утежняващата се ситуация в Дарфур не може да бъде пренебрегвана вечно. През месец юли 2004 г., американският конгрес обявява действията на суданското правителство за геноцид.⁸ Няколко месеца по-късно това е потвърдено и от доклад на Държавния департамент изнесен от секретаря по отбраната - Колин Пауъл.⁹

На 9 януари 2005 е подписано и окончателното мирно споразумение между Хартум и бунтовниците в Южен Судан, включващо и установяването на мисия на ООН (United Nations Mission in Sudan – UNMIS), която да подпомага AMIS. Най-накрая международната общност има възможност да обърне внимание на Дарфур. Има предпоставки за предприемането на конкретни действия, които да бъдат значително по-полезни от издаваните до момента декларации и резолюции. Оказан е тежък дипломатически натиск върху президента Башир и неговото управление, което ражда своите плодове през май 2006 г. За жалост тези плодове се оказват гнили. Подписано е мирно споразумение между правителството и част от СОА, предвождана от Сулиман Минави. Самата сделка покрива широк диапазон от въпроси, включващи децентрализиране властта, разоръжаване на всички милиции, както и интеграция на бунтовниците в държавните сили за сигурност.¹⁰ Проблемът, обаче, е в това, че спогодбата не включва нито гаранции за изпълнение на договореното, нито гаранции за сигурността на бежанците, които ще се завърнат, както и достатъчни компенсации за всички пострадали от конфликта. Освен това споразумението категорично не е прието от двете по-малки бунтовнически движения: ДСР и отцепническото крило на СОА – фракция ал-Нур.

Вместо да доведе до мир, споразумението всъщност усложнява конфликта, като дава възможност на ДСР и ал-Нур да прегрупират силите си и да продължат борбата, което от своя страна провокира мащабна правителствена офанзива

⁸ H.Con.Res.467 - Declaring genocide in Darfur, Sudan., 09.07.2004, <https://www.congress.gov/bill/108th-congress/house-concurrent-resolution/467>

⁹ Documenting Atrocities in Darfur, <https://2001-2009.state.gov/g/drl/rls/36028.htm>

¹⁰ Main parties sign Darfur accord, 05.05.2006, <https://web.archive.org/web/20110512045436/http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/4978668.stm>

през лятото на 2006 г. Боевете отново зачестяват, паралелно с атаките срещу хуманитарните работници и цивилните граждани. При тези условия, Съветът за сигурност на ООН издава резолюция за разширение на правомощията на UNMIS и увеличаване на персонала до 17,000 души, които, обаче, така и не достигат до Судан поради категоричния отказ на Башир да приеме миротворческия корпус.

Упоритостта на суданския президент негласно се подкрепя от един важен съюзник в Съвета за сигурност на ООН – Китай. Пекин е основен търговски партньор на Судан с изключително големи интереси и инвестиции в петролната индустрия на африканската държава.¹¹ Не само това, Китай заедно с Русия е и основен доставчик на въоръжение за суданската армия, въпреки наложеното оръжейно ембарго. Много от тези оръжия, включително и самолети, се използват в Дарфур. През последните повече от десет години и Китай и Русия блокират няколко опита на ООН за налагане на търговски санкции върху суданското правителство, давайки възможност на Башир да действа свободно в Дарфур.

Намеса на Международния наказателен съд в Хага

По същото време, Международният наказателен съд в Хага стартира разследване на извършени военни престъпления и престъпления срещу човечеството в Дарфур. През 2009 г. е издадена присъда за арест на Омар ал-Башир по пет обвинения за престъпления срещу човечеството (убийство, изтезание, изнасилване, изстребление, насилствено изселване) и две за военни престъпления (целенасочена агресия срещу цивилни и плякосване).¹² Година по-късно е издадена и втора заповед за арест по три обвинения в извършване на геноцид (чрез убийство, чрез причиняване на сериозни телесни и ментални увреждания, чрез умишлено създаване на условия за живот, целящи физическо унищожение).¹³ Освен Башир, Съдът в Хага повдига и общо 51 обвинения за военни престъпления и престъпления срещу човечеството срещу Ахмед Харун и Али Кушаиб.¹⁴ Харун е бивш министър на вътрешните работи в суданското правителство и ръководител на Бюрото по сигурността за Дарфур, което

¹¹ Китайската национална петролна компания е оператор на 1600 километровият петролопровод „Голям Нил“ и има 41 % участие в другия основен петролопровод – ПетроДар.

¹² Warrant of Arrest for Omar Hassan Ahmad Al Bashir, 04.03.2009, <https://www.icc-cpi.int/pages/record.aspx?uri=639078>

¹³ Second Warrant of Arrest for Omar Hassan Ahmad Al Bashir, 12.07.2010, <https://www.icc-cpi.int/pages/record.aspx?uri=907140>

¹⁴ WARRANT OF ARREST FOR AHMAD HARUN, 01.05.2007, <https://www.icc-cpi.int/pages/record.aspx?uri=279813>; WARRANT OF ARREST FOR ALI KUSHAYB, 01.05.2007, <https://www.icc-cpi.int/pages/record.aspx?uri=279858>

координира дейността на тайните служби и въоръжаването на проправителствените милиции. Али Кушаиб е бивш лидер на Джанджавид, известен като *aqid al-ogada* - „полковникът на полковниците“.

Въпреки издадените заповеди за арест, нито един от тримата обвиняеми не е изправен пред съда, а много държави подписали Римската конвенция за статута на Международния съд, приемат Башир на своя територия, игнорирайки заповедите за арест. Включително страни като Китай, Саудитска Арабия, Египет и Нигерия. Подобни действия до голяма степен подкопават дейността на Съда, както и доверието в него, като в същото време изпращат и послание към жертвите и обвиняемите, че възмездието за извършените престъпления в крайна сметка може никога да не се случи.

Текуща ситуация и перспективи

През 2010 г. след няколко поредни ескалации на конфликта, е създадено Движението за освобождение и справедливост (ДОС) – съюз между 10 бунтовнически организации, които стартират мирни преговори с правителството. Година по-късно в Доха е достигнато до споразумение, което гарантира компенсации за жертвите на войната и установяване на временно автономно управление в Дарфур до провеждането на референдум, който да определи бъдещият статус на областта. На третия кръг от преговорите през 2014 г. е договорено и интегриране на членове на ДОС в структурите на армията и полицията. Въпреки всичко и до днес не е постигнат почти никакъв прогрес по отношение на клаузите в договора. И докато някои от организациите приемат споразумението в Доха, останалите бунтовнически групировки, включително СОА и ал-Нур, се обединяват в Судански революционен фронт и продължават военните действия, заемайки основна роля в разразилата се криза в Южен Кордофан и Сини Нил.¹⁵

В същото време про-правителствените милиции също не остават обединени. Загубата на финансова подкрепа от страна на Хартум в следствие на намалените приходи от петрол след разделението на Судан и Южен Судан, разпалват конфликти между самите араби. Споровете за земя, плячка и ресурси стават ежедневие, като златните мини в Джебел Амер се превръщат в основна цел.

¹⁵ Двете области целят отделяне от Судан и присъединяване към Южен Судан. Допълнителен фактор в конфликта са богатите залежи на петрол.

Практически, към настоящия момент Дарфур е завладян от пълен хаос и разпад на държавността. Автономното управление е абсолютно неефективно поради липса на правомощия, легитимност и подкрепа от враждуващите помежду си фракции. Обществото до такава степен е фрагментирано и разделено, че на практика единственият източник на авторитет остава оръжието.

От избухването на конфликта до сега, международното внимание към Дарфур е на приливи и отливи. Това се дължи на комбинацията от географските дадености на Дарфур, лимитираният медиен достъп, както и на противоречивите отношения на международната общност със суданското правителство. Последният фактор е от особена важност, тъй като в определени моменти конфликтът в Дарфур бива целенасочено пренебрегван за сметка на мирното разделение на Судан и Южен Судан, което така и не остава „мирно“, както и поради фактът, че Хартум е важен търговски партньор на страни в Съвета за сигурност на ООН.

Гледайки ситуацията в перспектива, става ясно, че локални споразумения засягащи единствено Дарфур не могат да бъдат актуални и адекватни спрямо текущата ситуация. Трябва да бъде предприет всеобхватен подход на регионално ниво, особено в контекста на кризата в Южен Кордофан и Сини Нил, която се преплита със ситуацията в Дарфур.

Въпросът обаче е, дали не е твърде късно и за това? Дългосрочните перспективи за бъдещето на Судан в никакъв случай не изглеждат положително. Държавата практически е в състояние на непрекъсната гражданска война още от момента на своята независимост през 1956 г. Това води до стотици хиляди жертви, милиони бежанци, няколко поколения „загубени“ деца, както и тотално разделение на обществото на етнически и религиозен принцип. Наслоената омраза и фрагментираност навеждат на мисълта, че компромиси са почти невъзможни, а липсата на достатъчно политическа воля за мирно разрешаване на конфликта допълнително утежняват ситуацията. Судан много трудно би могъл да продължи съществуването си в сегашните граници, като най-реалистичната прогноза за бъдещето на държавата е свързана с продължаване на тенденцията за разпад на държавността и териториална фрагментация. Нищо хубаво не очаква Судан. Не и докато международната общност не се реши да предприеме решителни мерки за хуманитарна намеса.